

Szövegtörzsek architektúrája, nyelvtanulói törzsek és összehasonlító nyelvészet
(„Körpusarchitektur, Aufbau des Lernerkörpus und Sprachvergleich“) német nyelvű workshop
a mannheimi Német Nyelvi Intézet és a Szegedi Tudományegyetem Germán Filológiai Intézete
GIP (Germanistische Institutspartnerschaft)-projektjének megnyitása alkalmából
Szeged, 2017. október 19-20.

Háttér: Az SZTE Germán Filológiai Intézete és a mannheimi Német Nyelvi Intézet (*Institut für Deutsche Sprache*, a továbbiakban IDS) közötti nyelvtudományi együttműködés hosszú múltra tekint vissza:

- 2004 és 2012 között a szegedi Germán Filológiai Intézet néhány nyelvésze az ún. *Eurogr@mm*-projekt munkatársaként dolgozott. Ez a mannheimi IDS, Prof. Dr. Gisela Zifonun által vezetett nemzetközi kutatási projektje volt, mely a német nyelv öt további európai nyelvvel való összehasonlító vizsgálatát és nyelvtipológiai leírását tűzte ki célul. A magyarországi kutatócsoportot Prof. Dr. Bassola Péter vezette.
- Ezen kívül a szegedi Germán Filológiai Intézet néhány oktatója éveken keresztül anyanyelvi adatközlőként segítette az IDS „*Grammatik des Deutschen im europäischen Vergleich – Morphologie und Syntax nominaler Kategorien*“ [GDE-N] (= A német nyelv nyelvtana európai összehasonlításban – A nominális kategóriák morfológiája és szintaxisa) c. projektjét, melyet szintén Prof. Dr. Gisela Zifonun vezetett. Ez a projekt 2017-ben zárult le.

Jelenlegi együttműködés: 2017-ben újabb német-magyar nyelvösszehasonlító kutatási együttműködés veszi kezdetét az IDS és az SZTE Germán Filológiai Intézete között. Az előző kooperációk finanszírozási formáival ellentétben az új együttműködést az *Alexander von Humboldt Alapítvány* támogatja. A közös kutatási projekt koncepcióját a mannheimi IDS és a szegedi kollégák közösen dolgozták ki. Ebben három terület kap központi szerepet: a törpusztechnológia, a nyelvészet és a nyelvdidaktika. A teljes cím így hangzik: „A német és a magyar nyelv összehasonlítása: törpusztechnológia, funkcionális szemantika és nyelvdidaktika” (rövidítése *DeutUng*, a német címből szóösszevonással: „*Deutsch-ungarischer Sprachvergleich: körpusstechnologisch, funktional-semantisch und sprachdidaktisch*“). A két intézet közös pályázata alapján a projektet az *Alexander von Humboldt Alapítvány* három éven keresztül (2017-2020) támogatja az intézetek közös partnerkapcsolatának (GIP, Germanistische Institutspartnerschaft) keretében.

A kutatási projekt három **fő célja**:

(1) A *körpusztechnológia* területén belül azt a célt tűztük ki, hogy olyan eljárásokat dolgozzunk ki, melyek lehetővé teszik, hogy nyelvi tulajdonságokat szövegtörzsek alapján egy elemzést támogató szoftver segítségével hasonlíthassunk össze. Ennek előfeltétele az összehasonlítható német és magyar nyelvű törpuszok fejlesztése. Az összehasonlítható törpuszok kialakításánál a DeReKo (*Deutsches Referenzkörpus*, a német nyelv reprezentatív törpusza) és az MNSZ (Magyar Nemzeti Szövegtár) törpuszokra támaszkodunk. A két törpusz technológiai harmonizációját az IDS által fejlesztett KorAP-rendszerrel (*Körpusanalyseplattform der nächsten Generation*, a következő generáció törpuszelemzési platformja) kívánjuk megoldani.

(2) A második cél egy német-magyar nyelvtanulói korpusz létrehozása (DULKO, *Deutsch-ungarisches fehlerannotiertes Lernerkorpus*). A DULKO-ban magyar anyanyelvű, németül tanuló germanisztika szakos hallgatók nyelvi hibáit annotáljuk, azaz elektronikusan kutathatóvá tesszük. A korpuszt a három projektév alatt szegedi germanisztika szakos hallgatók által írt esszék és fordítások alapján fogjuk létrehozni. Ebbe a nyelvi hibákkal kapcsolatos adatokat, pl. az egyes hibatípusokat is integráljuk, ezzel a tipikus lexikai, nyelvtani és helyesírási hibák elektronikusan is kereshetővé válnak. A DULKO-korpusz felépítése a teljes projekt egyik innovatív alkotóeleme. A nyelvi hibák annotációjának kidolgozásánál a berlini Humboldt Egyetem FALKO (*Fehlerannotiertes Lernerkorpus des Deutschen als Fremdsprache*)-projektjében létrehozott annotált nyelvtanulói korpusz módszertanára támaszkodunk. A nyelvi hibák annotációjának továbbfejlesztése mellett a korpuszt az IDS fent említett újgenerációs KorAP-rendszerébe is be szeretnénk ágyazni.

A DULKO-korpusz létrehozásával, mely a FALKO-val együtt a nyelvtani leírás innovatív koncepcióját követi, lehetővé válik egy hibatipológia kidolgozása a német mint idegen nyelv magyarországi szakmódszertana számára.

A DULKO-korpusz felépítésébe szisztematikusan be szeretnénk vonni a szegedi germanisztika szakos hallgatókat, akik munkaszerződés keretei közt részt vennének az adatfeldolgozásban. Ezzel egyúttal a hallgatók kontrasztív nyelvészeti tanulmányait is elmélyítjük, ami azért is fontos, mert a nyelvi összehasonlítás mind az idegennyelv-tanítás, mind az alkalmazott nyelvészet területén egyre nagyobb jelentőséggel bír.

(3) A közös kutatási projekt harmadik célja, hogy a létrehozandó összehasonlítható német-magyar nyelvi korpuszokat és a DULKO-korpusz kiértékelése által nyert nyelvtanulási adatokat a német-magyar nyelvi összehasonlítás szolgálatába állítsuk, s ebből új kérdésfelvetéseket merítsünk ill. válaszolhassunk meg.

A teljes kutatási projekt **munkatársai** közé tartozik 13 tapasztalt nyelvész és fiatal tudós a mannheimi IDS-től és az SZTE Germán Filológiai Intézetéből. A fent vázolt komplex projektcélok megvalósítása érdekében viszont további szakemberek csatlakoztak: mindenekelőtt társult partnerek, mint pl. a Magyar Tudományos Akadémia és a mannheimi IDS korpusznyelvészei, valamint a berlini Humboldt Egyetem FALKO-projektjének munkatársai, továbbá külső szakértőként magyarországi és svédországi germanisták és nyelvészek. Ezzel összesen 22 kutató dolgozik a projektben.

Workshop: A „Szöveggörpuszok architektúrája, nyelvtanulói görpusz és összehasonlító nyelvészet” („*Körpusarchitektur, Aufbau des Lernerkorpus und Sprachvergleich*“) német nyelvű workshopot (Szeged, 2017. október 19-20.) a fenti kutatási projekt megnyitása alkalmából szervezzük (vö. a mellékelt programleírást és Molnár Valéria, Brdar-Szabó Rita, Hagen Hirschmann és Andreas Nolda előadásának abstractjait).

A workshopon a teljes kooperáció kutatási céljainak elméleti alapjait és gyakorlati megvalósítását fogjuk megvitatni és konkretizálni. Ennek értelmében a workshopon foglalkozunk

- a német-magyar nyelvösszehasonlítás elméleti és gyakorlati kérdéseivel, lásd ehhez Molnár Valéria előadását október 19-én 11 órától és a workshop nyelvösszehasonlítás tematikájú blokkját október 19-én 16.30-tól.
- a korpuszok létrehozásának és korpuszalapú vizsgálatok elméleti és gyakorlati kérdéseivel, lásd ehhez a workshop korpusznyelvészet tematikájú blokkját október 19-én 14-16 óra között, továbbá Brdar-Szabó Rita, Hagen Hirschmann és Andreas Nolda előadását október 20-án délelőtt.
- az annotáció gyakorlati kérdéseivel, lásd ehhez a workshop október 20-i tematikus blokkját 14 órától.

Végül a teljes kutatási projekt feladatait és kooperációs formáit szeretnénk rögzíteni egy pontos munkaterv formájában, legalább az első, de lehetőség szerint akár a második projektévre is.

A projektben résztvevő német-, svéd- és magyarországi kutatókon, valamint a szegedi hallgatóinkon kívül szívesen látjuk a közönség soraiban más tudományágak művelőit is, elsősorban az SZTE Humboldt-ösztöndíjasait.